

تحلیل اثرات مشارکت شهروندی بر مدیریت یکپارچه شهری با رویکرد حکمروایی خوب (مطالعه موردی: شهر یاسوج)

حسن حکمت‌نیا* - دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۳/۰۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۰۸

چکیده

با توجه به اهمیت موضوع مدیریت یکپارچه شهری و همچنین مشارکت شهروندی در امور شهری، هدف از پژوهش حاضر تحلیل اثرات مشارکت شهروندی بر مدیریت شهری شهر یاسوج است. روش تحقیق در این بررسی از نوع توصیفی-تحلیلی بوده که آمار و اطلاعات آن از طریق روش‌های پیمایشی مانند پرسش‌نامه و مصاحبه به‌دست آمده است. جامعه آماری این پژوهش را مدیران و کارکنان حوزه مدیریت شهری و شهروندان شهر یاسوج تشکیل می‌دهند که با استفاده از فرمول کوکران برای شهروندان نمونه‌ای به حجم ۳۸۳ نفر و برای مدیران ۲۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی شامل آزمون تی تک‌نمونه‌ای، تحلیل خوشه‌ای، جدول توافقی، آزمون همگونی کای دو، و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای برای جامعه آماری شهروندان و مدیران نشان می‌دهد که از نظر جامعه‌های آماری مورد مطالعه میزان مشارکت و رعایت اصول و استانداردهای حکمروایی در سطح خوب برآورد شده است. همچنین، نتایج آزمون کای دو و پیرسون نشان می‌دهد که بین دو متغیر مشارکت و حکمروایی خوب در شهر یاسوج در سطح ۹۹ درصد رابطه مستقیم و معناداری پابرجاست. میزان ضریب همبستگی (۰/۷۷) نشان‌دهنده میزان شدت این رابطه است. این بدان معناست که مشارکت شهروندان در ابعاد مختلف مدیریت شهری به تحقق مدیریت یکپارچه شهری منجر خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: شهروندمداری، شهر یاسوج، مدیریت شهری، مشارکت.

مقدمه

در حال حاضر، بیش از نیمی از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند (سیف‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۶). این میزان ۵۵ درصد از جمعیت کل جهان را شامل می‌شود و پیش‌بینی شده است این میزان در سال ۲۰۵۰ به ۶۸ درصد افزایش یابد (United Nations, 2018: 152). مناطق شهری ایران نیز چنین تحول و دگرگونی را تجربه می‌کند. از طرف دیگر، با در نظر گرفتن توسعه شتابان شهرنشینی در ایران و اقبال گسترده مردم به شهرگرایی که طی آن تعداد شهرها در دوره پنجاه‌ساله (۱۳۳۵-۱۳۹۰) از ۱۹۹ شهر به ۱۳۳۱ شهر رسیده، نسبت جمعیت شهرنشین نیز از ۳۲ درصد به ۷۱ درصد افزایش یافته است (موحد و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴۷). چنین افزایش جمعیت شهری و رشد و توسعه روزافزون شهرها مشکلات فراوانی در کشور ایجاد کرده که خود موجب چالش و تنگناهایی برای سیستم مدیریتی شهرها شده است. در سیستم مدیریت شهری نوین برای رفع این مشکلات و چالش‌ها الگوهای متعددی ارائه شده است. یکی از این الگوها، که مدل غالب در مدیریت شهری محسوب می‌شود، الگوی حکمروایی شهری است (زندیه، ۱۳۹۵: ۶۰).

حکمروایی خوب شهری با شاخصه‌هایی همچون مشارکت‌جویی، تداوم‌پذیری، حق و انتخاب تصمیم‌گیری، عدالت، کارایی و اثربخشی، شفافیت و پاسخ‌گویی، شهروندمداری، التزام مدنی و امنیتی (Habitat, 2009) فرایند مشارکتی توسعه تعریف می‌شود که به موجب آن همه ذی‌نفعان شامل حکومت، بخش خصوصی، و جامعه مدنی وسایلی را برای حل مشکلات شهری فراهم می‌کنند (زیاری و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۰). در این رویکرد مسئولیت اجرایی مستقیم مدیریت شهری کمتر شده و امکان بیشتری برای برنامه‌ریزی و کنترل از پایین به بالا توسط نهادهای خصوصی و مردمی تحت عنوان مشارکت شهروندی فراهم می‌شود (McGill, 1998: 463).

در مجموع، حکمروایی شهری را می‌توان شیوه و فرایند اداره امور شهری با مشارکت و تعامل سازنده سه بخش دولتی، خصوصی، و مدنی به منظور نیل به شهر سالم، با کیفیت و قابلیت زندگی بالا و توسعه پایدار شهری تعریف کرد (حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۰۰). مشارکت مردم، به‌عنوان یکی از این سه بخش، به ارتباط متقابل مردم با مدیریت شهر و تأثیرگذاری آن‌ها در روند تصمیم‌گیری اشاره دارد (زیاری و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۱۷) که به بهبود سرمایه اجتماعی، بالا رفتن کیفیت زندگی شهری، ایجاد حس تعلق در شهروندان، افزایش اعتماد به نفس شهروندان منجر می‌شود (Mahdavinezade and Amini, 2011: 40).

در خصوص طرح‌های توسعه شهری، مشارکت مردم در مراحل برنامه‌ریزی، تهیه طرح، اجرای طرح، مدیریت و اداره شهری به اشکال مختلفی چون مشارکت در تصمیم‌گیری و مدیریت، مشارکت در تأمین مالی هزینه اجرای طرح‌ها، مشارکت در تأمین نیروی انسانی، و مشارکت در منافع به تحقق مدیریت یکپارچه شهری منجر می‌شود (مختاری ملک‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۶). در نتیجه، مشارکت شهروندان در امر برنامه‌ریزی و مدیریت شهری شکلی از مشارکت است که به دخالت مردم در ایجاد و مدیریت محیط‌های طبیعی و مصنوعی زندگی خود منجر می‌شود (ابراهیم‌زاده و فاطمی‌نژاد، ۱۳۹۳: ۳۹). باور اصلی که این رفتار مشارکتی را در امر مدیریتی مدیران شهری توجیه می‌کند آن است که در صورتی که مردم برای کمک به اداره امور شهر یا محله خود مشارکت نداشته باشند، احتمال اینکه سیستم مدیریتی شهر نتواند مسائل حادی را که شهر با آن‌ها روبه‌روست حل کند بسیار است. به بیان دیگر، می‌توان گفت برنامه‌ریزیان و مدیران امور شهری زمانی به اهداف برنامه‌های اجرایی خود شامل کاهش مشکلات شهری دست می‌یابند که برنامه و برنامه‌ریزی‌شان با محیط اجتماعی هماهنگی داشته باشد و چنین امری فقط با مشارکت مردم به دلیل شناخت ژرف آن‌ها از نیازها، خواسته‌ها، و محیط اجتماعی خود امکان‌پذیر است (علوی‌تبار، ۱۳۷۸: ۱۲). بنابراین، می‌توان گفت مشارکت مردم در روند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری شهری یکی از عناصر اصلی حکمروایی بوده و افزایش

مشارکت مردم در امور شهری می‌تواند در ایجاد تعادل شهری و کاهش مشکلات نقش ارزنده‌ای ایفا کند. بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان مشارکت در ابعاد مختلف مدیریت شهری در شهر یاسوج تحت تأثیر شرایط اقتصادی-اجتماعی است و برای تحقق اصول حکمروایی شهری در این شهر نیاز به تأکید بر ابعاد مختلف مشارکت و تعیین سطح مشارکت شهروندان است. به نظر می‌رسد مشارکت حلقه مفقوده تحقق اهداف مدیریت شهری در این شهر باشد و به همین منظور سنجش رابطه بین مشارکت و حکمروایی می‌تواند زمینه‌های تحقق اهداف مدیریت شهری با تأکید بر مشارکت شهروندان را فراهم کند. از این رو، با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به سؤالات زیر، به دنبال تحلیل اثرات مشارکت شهروندی بر مدیریت یکپارچه شهری با رویکرد حکمروایی خوب در شهر یاسوج است:

۱. مشارکت شهروندان در ابعاد مختلف مدیریت شهری در چه سطحی قرار دارد؟

۲. آیا بین مشارکت شهروندان و حکمروایی خوب شهری در شهر یاسوج رابطه وجود دارد؟

پیشینه تجربی تحقیق

بررسی اجمالی پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه مشارکت مؤید آن است که پیرامون مشارکت اجتماعی به‌ویژه مشارکت‌های مردمی در مدیریت شهری و اهمیت آن تحقیقاتی انجام گرفته است که در زیر به مواردی از این نمونه اشاره می‌شود:

اولیچنیکزاک و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه به سوی یک شهر هوشمند و پایدار با مشارکت مشارکت‌های مردمی با روش تحلیل محتوا به این نتیجه رسیدند که ارائه خدمات شهروندی به صورت مجازی و با به‌کارگیری فناوری‌های جدید به افزایش تمایل شهروندان به مشارکت در ابعاد مختلف مدیریت شهری منجر خواهد شد. هورگان و دیمیتریجویک (۲۰۱۹) در بررسی چارچوب مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی: از ابزار سنتی تا هوشمند نقاط قوت و ضعف ابزارهای برنامه‌ریزی را بررسی کردند و چارچوبی پیشنهاد کردند که به بهترین وجه با بهره‌گیری از ابزارهای هوشمند مالکیت محلی و ساختاری برای یک برنامه‌ریزی شهری فراگیرتر می‌تواند شکل بگیرد. ویلسون و همکاران (۲۰۱۷) در بررسی برنامه‌ریزی شهری مشارکت عمومی و فناوری دیجیتال: توسعه برنامه به‌عنوان روشی برای ایجاد مشارکت شهروندان در فرایندهای برنامه‌ریزی محلی با روش توصیفی-تحلیلی با ابزار پرسش‌نامه و مصاحبه به ترغیب شهروندان به تأمل و اظهارنظر درباره محیط خود پرداختند. نتایج مطالعات نشان داد با ترغیب شهروندان احساس مسئولیت اجتماعی آن‌ها در قبال طراحی فضاهای شهری به‌منظور بالا رفتن کیفیت زندگی افزایش یافته است.

سینگ (۲۰۱۳) در مطالعه مشارکت شهروندان در امور شهری و تلاش برای شفافیت و پاسخ‌گویی به این نتیجه رسید که شهرنشینی درحال رشد نه‌تنها در اقتصاد کشور هند تأثیر می‌گذارد، بلکه چالش‌های حکومت را نیز پیچیده می‌کند. مری گریسز کویت و رابرت دابلیو کویت (۲۰۰۷: ۱۸) در مطالعه‌ای با نام «مشارکت، تصور از مشارکت و حمایت شهروندان» به بررسی تأثیر مشارکت بر ارزیابی شهروندان از موفقیت تلاش‌های معطوف به بازسازی شهر و سطح اعتماد آنان نسبت به مدیریت شهری در دو شهر گرند فورکس در اکوتای شمالی و گرند فورکس شرقی پرداختند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که مشارکت در فعالیت‌های سیاسی (مانند شرکت در جلسات شورای شهر یا جلسات محله)، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی (مانند شرکت در یک کلوب)، و مشارکت در فعالیت‌های معطوف به بازسازی یا تأثیر اندکی در ارزیابی شهروندان از سیاست‌های بازسازی دارد یا اصلاً تأثیری ندارد. به عبارت دیگر، مشارکت واقعی تأثیری در رضایت و مشروعیت ندارد یا اثر آن کم است.

روسی (۲۰۰۶)، اسمیت (۲۰۰۶)، و لی (۲۰۰۶) در تحقیقات خود نشان داده‌اند که برای افزایش مشارکت شهروندان در اداره امور مختلف، وجود اعتماد الزامی است. به عبارتی، در هزاره جدیدی که اندیشه‌های پست‌مدرنیستی مجال بروز یافته‌اند. مواردی چون اعتماد نهادی، رضایتمندی اجتماعی، رضایتمندی بهداشتی، و مفاهیم انسان‌گرایانه دیگری تحت عنوان رفاه اجتماعی جمع آمده‌اند که همه در گرو مشارکت شهروندی حاصل از اعتماد در اداره امور و مدیریت است (Giddens, 2006; Bannet, 2004).

تاری و رضایی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با نام «سنجش و ارزیابی میزان حکمروایی خوب شهری در محله‌های شهر فردوسیة شهرستان شهریار» به این نتیجه رسیدند که در میان شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری و مدیریت شهری در شهر فردوسیة رابطه‌ای به میزان ۰/۸۹۵ وجود دارد. به عبارت دیگر، می‌توان گفت ۷۸/۴ درصد از شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر فردوسیة وجود دارد.

حکمت‌نیا و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با نام «سنجش میزان تحقیق‌پذیری حکروایی خوب شهری در ایران (منطقه موردی: شهر ایلام)» به این نتیجه رسیدند که سطح همه شاخص‌های حکمرانی خوب در شهر ایلام پایین‌تر از سطح متوسط طیف لیکرت است. بنابراین، نواحی شهر ایلام به لحاظ این مؤلفه‌ها در وضعیتی نامطلوب قرار دارند.

ابراهیم‌زاده و فاطمی‌نژاد (۱۳۹۳: ۱۹) در مقاله‌ای به تحلیل مشارکت شهروندی و مدیریت شهری در شهر کوچک یونسی پرداختند و دریافتند که متغیر مشارکت از دید شهروندان و مدیران شهری در امور مربوط به شهر یا شورای شهر و شهرداری بسیار ضعیف است. از این رو، به منظور تقویت مشارکت‌های مردمی و توسعه کارکردهای شهری، فراهم کردن زمینه‌های مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها باید به‌عنوان یک اصل اساسی مورد توجه جدی مدیران شهری قرار گیرد.

تقوایی و همکاران (۱۳۸۸: ۱۹) در مطالعه‌ای به تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری در شهر تبریز پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان داد: ۱. ارزیابی شهروندان از پیامدهای مشارکت مثبت است و بین متغیرهای احساس تعلق به محل سکونت و میزان مشارکت آنان در مدیریت شهری رابطه معناداری وجود دارد؛ ۲. بین وضعیت اجتماعی و اقتصادی شهروندان و مشارکت در امور شهری رابطه معناداری وجود دارد. هر چه افراد از پایگاه اجتماعی و اقتصادی قوی‌تر برخوردار باشند میزان مشارکت آنان در مدیریت شهری بیشتر است.

زیاری و همکاران (۱۳۸۸: ۲۱۱) در مقاله خود به بررسی مشارکت شهروندی و نقش آن در مدیریت شهری شهرهای کوچک در شهرهای گله‌دار، ورزشی، و هیدج در دو بُعد ذهنی و عینی پرداختند و دریافتند که در بُعد ذهنی تمایل به مشارکت بسیار بالاست و نگرش بسیار مناسبی به مشارکت در این شهرها وجود دارد. در بُعد عینی مشارکت، که از طریق عوامل مشارکت مردم در سازمان‌ها و نهادهای شهری، شرکت در انتخابات اخیر، و تعامل با آشنایان سنجیده شده است، مشارکت مردم در سطح ضعیفی قرار دارد.

حکمت‌نیا و موسوی (۱۳۸۶) در مقاله‌ای با نام «سنجش میزان و عوامل مؤثر بر رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری یزد» به این نتیجه رسیدند که میزان رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری در سطح متوسط به پایین قرار دارد.

چارچوب نظری تحقیق

دو مفهوم حکومت شهری^۱ و حکمروایی شهری^۲ در متون جدید مطالعات شهری کاربرد وسیعی یافته‌اند. از نظر برایان مک‌لین^۳، «حکومت» مجموعه‌ای از نهادهای رسمی و حقوقی با قدرت قانونی است، اما «حکمروایی» نوعی فرایند است (شریف‌زاده اقدام و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۱۳). واژه مشارکت نیز از حیث لغوی به معنای درگیری و تجمع برای منظور خاص است (میرموسوی، ۱۳۷۵: ۸۷). به عبارتی، مشارکت به معنای به‌کارگرفتن منابع شخصی به‌منظور سهیم‌شدن در یک اقدام جمعی است (معنی، ۱۳۸۲: ۱۲).

به نظر پارکر^۴، در آغاز، مشارکت اجتماعی به‌مثابه بُعدی از منزلت اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. علاوه بر این، مشارکت به‌عنوان ابزاری برای خودشکوفایی (وارینر و پراسر)^۵، حامی تکثرگرایی در جوامع توده‌ای (نیزیت^۶ و کورنوزر^۷)، کاتالیزوری برای وحدت اجتماعی محلی (هاری)^۸، جایگزینی برای پیوندهای تضعیف‌شده خانواده و کلیسا (ویرث^۹ و رایزمن^{۱۰})، عامل جامعه‌پذیری سیاسی، و نظام‌های دینی غالب (وارینر و پراسر، اولسون)^{۱۱} دیده شده است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۰: ۵).

مشارکت اجتماعی را می‌توان فرایند سازمان‌یافته‌ای دانست که افراد جامعه آگاهانه، داوطلبانه، و جمعی با درنظرداشتن هدف‌های معین و مشخص، که به سهیم‌شدن در منابع قدرت منجر می‌شود، در آن شرکت می‌کنند (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۰: ۷).

اوکلی^{۱۲}، که گرایش خاصی به ابعاد کاربردی مفهوم مشارکت دارد، بر آن است که مشارکت عبارت است از حساس‌سازی مردم و در نهایت افزایش پذیرش و توانایی آنان برای پاسخ‌گویی به برنامه‌های توسعه از طریق درگیرکردن آنان با تصمیم‌گیری، اجرا، و ارزش‌یابی برنامه‌ها، بر اساس تلاش‌های سازمان‌یافته (معنی، ۱۳۸۲: ۲۷). وی همچنین برای تعریف مشارکت به بیان سه تفسیر در خصوص مشارکت می‌پردازد که عبارت‌اند از: مشارکت به‌عنوان سهم داشتن، مشارکت به‌عنوان سازمان‌دهی، و مشارکت به‌عنوان توانمندسازی (سلیمی، ۱۳۸۹: ۵۹). به عبارت دیگر، اوکلی از مشارکت اجتماعی سه تفسیر ارائه کرده است که عبارت‌اند از: ۱. شرکت داوطلبانه مردم در برنامه‌های عمومی؛ ۲. برانگیختن احساسات مردم و افزایش درک و توان شهروندان؛ ۳. دخالت در فرایندهای تصمیم‌گیری، اجرا، و سهیم‌شدن عامه مردم در منافع (رضادوست و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰۱). جیمز گلس مشارکت شهروندی را این‌گونه تعریف می‌کند: مشارکت شهروندان عبارت است از فراهم‌ساختن فرصت‌هایی برای شهروندان برای شرکت‌کردن در تصمیمات دولتی یا فرایندهای برنامه‌ریزی (Glass, 1979: 180).

به طور کلی، مشارکت شهروندی عبارت است از: فرایند اساسی که در طی آن شهروندان، به‌طور عاقلانه و با آگاهی، اراده، و رغبت با قبول گوشه‌ای از مسئولیت امور شهری به طور گروهی سعی در ارضای نیازهای روحی و روانی فردی و

1. Urbau Government
2. Urban Governace
3. Brian Mc. Lain
4. Parker
5. Warriner and Prather
6. Nesbet
7. Kornhanscr
8. Harry
9. Wirth
10. Reisman
11. Olsen
12. Oakley

گروهی دارند و در جهت رسیدن به اهداف ازپیش‌تعیین‌شده بر اساس نیازهای واقعی و با در نظر گرفتن امکانات و محدودیت‌ها برای یافتن هویت فردی و جمعی در جامعه تلاش می‌کنند (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۶).

می‌توان گفت یکی از عرصه‌های مهم مشارکت اجتماعی مشارکت شهروندی است. تشویق مردم در مشارکت امور شهری از راهکارهای عملی بهبود زندگی اجتماعی محسوب می‌شود. بحث مشارکت نه تنها در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و اصول مختلف آن مورد اشاره و توجه جدی قرار گرفته، بلکه از جمله حقوق اساسی شهروندان به‌شمار می‌رود که دربرگیرنده مجموعه‌ای از حقوق مدنی، سیاسی، و اجتماعی است (ابراهیم‌زاده و فاطمی‌نژاد، ۱۳۹۳: ۲۰).

زندگی شهری برای گسترش و تداوم و بقای خود مستلزم همکاری و همیاری همه مردم در همه سطوح و از هر طبقه‌ای است، زیرا محیط زندگی در شهر بر طبق نیازهای همگان شکل می‌گیرد (Sadeghipour Khamneh, 2010: 2). بنابراین، مشارکت شهروندان در سیستم مدیریت شهری و همچنین مدیریت محله‌ای (به دلیل اهمیت ارتقای سطح زندگی ساکنان محلی) می‌تواند در تأمین منافع اقتصادی، کاهش هزینه خدمات، افزایش انسجام اجتماعی، کاهش آسیب‌ها، و تنش‌های ناشی از زندگی شهری و رضایت شهروندان مؤثر باشد و در نهایت به‌منظور دستیابی به الگوی مشارکت شهروندان در امور محلی، نخست باید بستر و پیش‌شرط‌هایی که لازمه توانمندسازی گروه‌ها و افراد جامعه‌اند شناسایی شوند تا مشارکت واقعی به معنای سهیم‌شدن در تصمیمات تأثیرگذار بر زندگی فردی و اجتماعی به بار نشیند. به بیان دیگر، مشارکت بدون شناخت شرایط اجتماعی، نگرش‌ها، و رفتارهای افراد در آن شرایط بی‌معناست (Ghaffari and et al., 2014: 83).

جلب مشارکت شهروندان در اداره شهر از نظر اجتماعی نیز باعث افزایش همکاری‌های اجتماعی می‌شود که پایه‌های حکمروایی شهری را تقویت می‌کند (علیزاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۷). در این رابطه، حکمروایی شهری بر تبیین چگونگی حکمرانی به‌ویژه رابطه مدیریت با شهروندان دلالت دارد و تبیین‌کننده مهم‌ترین شاخص‌های آن از جمله پاسخ‌گویی در برابر مسائل و مشکلات شهری، مشارکت مردم در فرایندهای مدیریت شهری، مسئولیت‌پذیری، کارایی، و اثربخشی انعکاس است. از این منظر حکمروایی خوب به‌عنوان مدیریت شفاف و پاسخ‌گو با هدف نیل به توسعه اقتصادی و اجتماعی عادلانه و پایدار با بهره‌گیری از مشارکت مردم تعریف شده است (موسوی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳) (جدول ۱).

جدول ۱. اصول و شاخص‌های حکمروایی خوب با رویکرد مشارکت شهروندان

مشارکت	همه شهروندان باید مستقیم یا از طریق نهادهای میانجی در فرایند تصمیم‌گیری شرکت داشته باشند.
مسئولیت‌پذیری	افزایش حساسیت مدیران مدیریت شهری نسبت به خواسته‌های عمومی
کارایی و اثربخشی	تضمین اعطای خدمات شهری به عموم مردم با مصرف بهینه و عاقلانه منابع در دسترس
شفافیت	بیانگر ایجاد اعتماد متقابل بین نهادهای مدیریت شهری و عامه مردم از طریق چاره‌جویی برای حل مسائل و مشکلات مختلف اجتماعی و اقتصادی است.
پاسخ‌گویی	به‌منظور ایجاد اعتماد متقابل بین نهادهای مدیریت شهری و مردم اهمیت دارد.

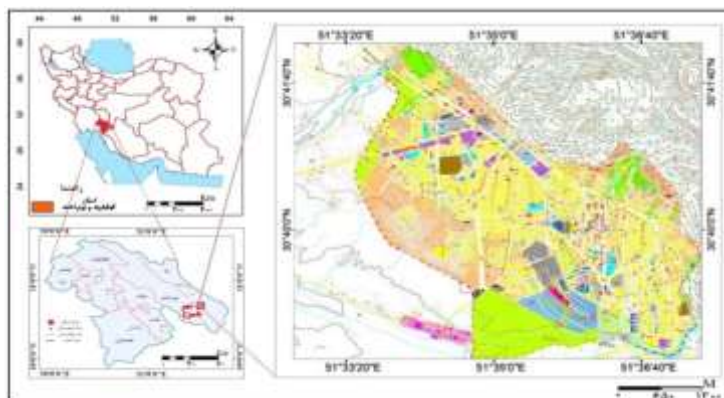
منبع: موسوی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و بر اساس ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی است. داده‌های تحقیق از طریق منابع کتابخانه‌ای شامل (فیش‌برداری و اینترنت) و میدانی (پرسش‌نامه و مصاحبه) جمع‌آوری شده است. در پژوهش حاضر جمع‌آوری مبانی نظری به روش قیاسی و تعمیم نتایج به صورت استقرایی بوده است. جامعه آماری تحقیق شامل شهروندان ساکن در شهر یاسوج، مدیران و کارکنان امور شهری (شورای شهر، شهرداری، و فرمانداری) است. بر اساس

فرمول اصلاح شده کوکران، تعداد نمونه لازم برای شهروندان ۳۸۳ و برای مدیران ۲۰ (جمعاً ۴۰۳) برآورد شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، به منظور مشخص کردن میزان مشارکت مردم در مدیریت شهری و همچنین مشخص کردن میزان پیروی مدیران شهری از اصول حکمروایی خوب از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. بعد از مشخص شدن سطح مشارکت و رعایت اصول حکمروایی، به منظور بررسی رابطه مشارکت شهروندی و مدیریت شهری از آزمون‌های آماری تحلیل خوشه‌ای، جدول توافقی، و آزمون همگونی کای دو استفاده شده است. بدین منظور، نخست با استفاده از آزمون تحلیل خوشه‌ای مؤلفه‌های مورد مطالعه در سه طبقه ضعیف، متوسط، و خوب دسته‌بندی و برای سنجش رابطه آن‌ها از آزمون همگنی کای دو بر اساس جدول توافقی استفاده شده است.

محدوده مطالعاتی در این پژوهش شهر یاسوج است. این شهر در موقعیت جغرافیایی ۳۰ درجه و ۲۸ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵: ۳۱). این شهر از نظر تقسیمات سیاسی کشور مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد و مرکز شهرستان بویراحمد است. شهر یاسوج در سال ۱۳۴۳ با اهداف سیاسی و اداری پایه‌ریزی شد و در سال ۱۳۴۵ به عنوان مرکزیت فرمانداری کل انتخاب شد (مهندسین مشاور همسو، ۱۳۷۵: ۳۶۱). مساحت این شهر در سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۱۸۰۱ هکتار و جمعیت آن ۱۳۴۵۳۲ نفر است. این شهر دارای ۴ ناحیه شهری و ۲۳ محله است.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر یاسوج در کشور و استان

یافته‌های تحقیق

سطح مشارکت شهروندی از نظر شهروندان و مدیران

به منظور مشخص کردن میزان و سطح مشارکت شهروندان شهر یاسوج در امور مدیریتی شهر، بعد از مشخص کردن گویه‌ها شامل ۲۲ گویه، در قالب دو بُعد عینی و ذهنی، از آزمون T تک‌نمونه‌ای برای سنجش استفاده شده است. آزمون T به این موضوع می‌پردازد که میانگین یک جامعه به چه میزان از یک مقدار ثابت بیشتر یا کمتر است. برای بررسی میانگین جامعه در هر دو حالت بالاتر از مقدار آزمون شده یا پایین‌تر از آن، باید به حد بالا و حد پایین موجود در خروجی آزمون مراجعه کرد. چنانچه حد بالا و حد پایین هر دو مثبت باشند، بدین معنی است که میانگین جامعه در مورد آن متغیر بیشتر از مقدار مورد آزمون است. همچنین، چنانچه اولی مثبت و دومی منفی باشد، میانگین جامعه تقریباً مقدار آزمون است. همچنین، منفی بودن این دو مقدار بدین معنی است که میانگین متغیر مورد نظر در جامعه کمتر از مقدار آزمون است و این متغیرها در جامعه مورد بررسی در سطح پایینی قرار دارند. بنابراین، خروجی آزمون شامل سه سطح می‌شود:

سطح اول: اگر میانگین مشاهده شده با میانگین برابر باشد (یک از حدها منفی باشد)، شاخص X در شرایط متوسطی قرار دارد؛ سطح دوم: اگر میانگین مشاهده شده از حد میانگین بیشتر باشد (حد بالا و حد پایین آزمون مثبت باشد)، شاخص X در شرایط خوبی از آزمون قرار دارد؛ سطح سوم: اگر میانگین مشاهده شده از حد میانگین پایین تر باشد (حد بالا و حد پایین آزمون منفی باشد)، شاخص X در شرایط بدی از آزمون قرار دارد.

خروجی آزمون حاصل از سنجش سطح مشارکت شهروندان در امور مدیریتی شهر یاسوج نشان می‌دهد که میزان مشارکت شهروندان در امور مدیریتی شهر در سطح بسیار خوبی قرار دارد؛ به نحوی که نتایج نشان می‌دهد از ۱۶ مؤلفه مورد بررسی، شهروندان و مدیران تنها میزان مشارکت شهروندان را در پنج مؤلفه انتقاد از اجرای قوانین شهری، اطلاع‌رسانی مسائل و مشکلات شهر، تأمین مالی هزینه اجرای طرح‌های شهری، تأمین نیروی انسانی، و تأمین ابزار و وسایل فیزیکی مورد نیاز را در سطح متوسط برآورد و مؤلفه‌های دیگر را در سطح قوی ارزیابی کرده‌اند. بنابراین، می‌توان گفت سطح مشارکت شهروندان شهر یاسوج در امور مدیریتی شهر از نظر شهروندان و مدیران شهری در سطح قوی قرار دارد (جدول ۲).

جدول ۲. میزان مشارکت در امور مدیریتی شهروندان از نظر شهروندان و مدیران با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای

مطلوبیت عددی مورد آزمون ۳						
شاخص	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	سطح میانگین	فاصله اطمینان	
					حد پایین	حد بالا
حضور در فعالیتهای عمرانی	۱۶,۱۷۷	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۹۵۲۱۷	۰,۸۳۶۲	۱,۰۶۸۱
حضور در فعالیتهای مربوط به محیط زیست (ایجاد فضای سبز، جنگل کاری و ...)	۱۵,۷۳۰	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۸۸۲۶۱	۰,۷۷۲۰	۰,۹۹۳۲
حضور در فعالیت مربوط به خدمات شهری (نظافت شهری، دفع زباله و ...)	۹,۸۵۷	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۶۹۱۳۰	۰,۵۵۳۱	۰,۸۲۹۵
حضور در فعالیتهای مربوط به رفاه شهری (ایجاد فرهنگ‌سرا، کتابخانه و ...)	۶,۱۲۸	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۴۶۹۵۷	۰,۳۱۸۶	۰,۶۲۰۶
انسجام و همدلی با مسئولان	۱۳,۷۴۹	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۷۸۶۹۶	۰,۶۷۴۲	۰,۸۹۹۷
پرداخت عوارض و بهای خدمات شهری	۱۵,۶۷۵	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۹۶۵۲۲	۰,۸۴۳۹	۱,۰۸۶۶
مشارکت در انتخابات	۱۷,۲۵۳	۴,۲	۰,۰۰۰	۱,۰۶۰۸۷	۰,۹۳۹۷	۱,۱۸۲۰
نظارت بر فعالیتهای شهرداری	۱۷,۲۵۳	۴,۲	۰,۰۰۰	۱,۰۶۰۸۷	۰,۹۳۹۷	۱,۱۸۲۰
انتقاد از اجرای قوانین شهری	-۰,۰۵۶	۴,۲	۰,۰۰۰	-۰,۰۵۷۰۲	-۰,۲۵۷۶	۰,۱۴۳۶
اطلاع‌رسانی مسائل و مشکلات شهر	۰,۶۷۵	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۹۶۵۲۲	۰,۸۴۳۹	۱,۰۸۶۶
انتقاد از عملکرد مسئولان شهری	۶,۱۲۸	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۴۶۹۵۷	۰,۳۱۸۶	۰,۶۲۰۶
عضویت در سازمان‌های غیردولتی NGOها	۹,۸۵۷	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۶۹۱۳۰	۰,۵۵۳۱	۰,۸۲۹۵
عضویت در سازمان‌های اجتماعی	۱۳,۸۹۰	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۸۵۶۵۲	۰,۷۳۵۰	۰,۹۷۸۰
تأمین مالی هزینه اجرای طرح‌های شهری	۰,۴۴۵	۴,۲	۰,۰۰۰	۰,۸۵۲۶۲	۰,۷۸۱۲	۰,۹۳۱۸
تأمین نیروی انسانی	-۱,۸۹۴	۴,۲	۰,۰۰۰	-۰,۰۳۴۷۸	-۰,۱۲۵۸	۰,۰۶۶۲
تأمین ابزار و وسایل فیزیکی مورد نیاز	-۰,۴۱۲	۴,۲	۰,۰۰۰	-۰,۰۱۹۶۳	-۰,۱۱۲۱	۰,۰۷۲۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

سطح حکمروایی از نظر شهروندان و مدیران

بدین منظور ۲۲ گویه در غالب طیف لیکرات توسط جامعه آماری شهروندان تکمیل و مورد آزمون T تک‌نمونه‌ای قرار گرفت. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که از نظر جامعه آماری (شهروندان و مدیران شهری) میزان پیروی از اصول حکمروایی خوب در سطح شهر یاسوج در سطح خوب قرار دارد. به نحوی که نتایج نشان می‌دهد از ۲۲ مؤلفه مورد بررسی، شهروندان و مدیران دو مؤلفه را در سطح ضعیف، ۹ مؤلفه را در سطح متوسط، و ۱۱ مؤلفه را در سطح قوی برآورد کرده‌اند. نتایج این آزمون در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. سطح حکمروایی از نظر شهروندان و مدیران با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای

ارزیابی شاخص	مطلوبیت عددی مورد آزمون ۳				اماره آزمون	شاخص
	فاصله اطمینان ۹۹٪ حد بالا	حد پایین	سطح میانگین	سطح معناداری		
متوسط	۰٫۱۳۷۷	-۰٫۳۸۳۳	-۰٫۱۲۲۸۱	۰٫۰۰۰	۴٫۲	اطلاع‌رسانی به شهروندان در خصوص مسائل مختلف شهری
متوسط	۰٫۲۴۵۱	-۰٫۲۸۹۰	-۰٫۰۲۱۹۳	۰٫۰۰۰	۴٫۲	نظرخواهی از شهروندان در خصوص برنامه‌ها و طرح‌های شهری
قوی	۱٫۴۴۹۷	۱٫۰۷۲۰	۱٫۲۶۰۸۷	۰٫۰۰۰	۴٫۲	وضوح رویه‌ها و مسئولیت‌ها در امور مختلف شهری
متوسط	۰٫۱۷۰۵	-۰٫۳۵۴۷	-۰٫۰۹۲۱۱	۰٫۰۰۰	۴٫۲	ایجاد تسهیلات برای دریافت شکایات مردمی
متوسط	۰٫۲۶۰۲	-۰٫۲۶۹۰	-۰٫۰۰۴۳۹	۰٫۰۰۰	۴٫۲	افشای درآمد و دارایی از طریق نشر در روزنامه‌ها و مجلات
قوی	۱٫۴۹۵۴	۱٫۱۳۰۷	۱٫۳۱۳۰۴	۰٫۰۰۰	۴٫۲	انتشار رسمی ارتباطات، مناقصه‌ها، بودجه‌ها، و حساب‌ها
قوی	۱٫۴۵۰۱	۱٫۰۸۰۳	۱٫۲۶۵۲۲	۰٫۰۰۰	۴٫۲	برآورد رضایت شهروندی از ارائه خدمات شهری
قوی	۱٫۲۵۶۴	۰٫۹۶۱۰	۱٫۱۰۸۷۰	۰٫۰۰۰	۴٫۲	دریافت به اندازه عوارض و مصرف بهینه در سطح شهر
ضعیف	-۰٫۶۳۱۱	-۱٫۰۱۸۰	-۰٫۸۲۴۵۶	۰٫۰۰۰	۴٫۲	میزان کارایی در رسیدن به اهداف پروژه‌ها بعد از اجرا
قوی	۱٫۴۰۶۰	۱٫۰۲۰۱	۱٫۲۱۳۰۴	۰٫۰۰۰	۴٫۲	میزان استفاده از منابع در دسترس جهت بهبود زندگی شهروندان
قوی	۱٫۱۹۰۸	۰٫۸۶۱۴	۱٫۰۲۶۰۹	۰٫۰۰۰	۴٫۲	مشارکت اقشار محروم در اداره امور
قوی	۱٫۰۱۶۷	۰٫۶۹۶۴	۰٫۸۵۶۵۲	۰٫۰۰۰	۴٫۲	توزیع عادلانه منابع مابین شهروندان
قوی	۱٫۴۱۳۸	۱٫۰۱۲۳	۱٫۲۱۳۰۴	۰٫۰۰۰	۴٫۲	استفاده از مشاوران زن در اداره امور
متوسط	۰٫۲۷۱۱	-۰٫۲۵۳۶	۰٫۰۰۷۷۶	۰٫۰۰۰	۴٫۲	آگاه کردن شهروندان از حقوق شهروندی‌شان
قوی	۱٫۱۱۷۲	۰٫۷۸۷۲	۰٫۹۵۲۱۷	۰٫۰۰۰	۴٫۲	آگاه کردن شهروندان از وظایفشان
متوسط	۰٫۳۷۹۲	۰٫۱۶۸۷	۰٫۱۰۵۲۶	۰٫۰۰۰	۴٫۲	انتقادپذیری مسئولان
قوی	۰٫۸۴۰۹	۰٫۵۵۴۰	۰٫۶۹۵۶۵	۰٫۰۰۰	۴٫۲	صداقت مسئولان
قوی	۱٫۰۹۷۱	۰٫۷۸۹۸	۰٫۹۴۳۴۸	۰٫۰۰۰	۴٫۲	قابل اعتماد بودن مسئولان
متوسط	۰٫۲۰۱۳	-۰٫۳۲۴۱	-۰٫۰۶۱۴۰	۰٫۰۰۰	۴٫۲	عدم کاغذبازی و تشریفات اداری
متوسط	۰٫۱۸۳۶	-۰٫۳۴۱۵	۰٫۰۷۸۹۵	۰٫۰۰۰	۴٫۲	سوءاستفاده نکردن مدیران از اختیارات به نفع وابستگان و نزدیکان
ضعیف	-۰٫۲۱۶۴	-۰٫۳۰۴۱	-۰٫۰۴۳۸۶	۰٫۰۰۰	۴٫۲	قدرت تأثیرگذاری شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها و مسائل عمومی شهر
متوسط	۰٫۲۵۰۲	-۰٫۲۸۵۳	-۰٫۰۱۷۵۴	۰٫۰۰۰	۴٫۲	میزان سهم شهروندان از قدرت مدیریتی شهر

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

سنجش رابطه بین مشارکت و حکمروایی

به‌منظور سنجش روابط آماری مابین مشارکت و حکمروایی از نظر جامعه شهروندان از آزمون همگنی کای دو استفاده شده است. بدین منظور، نخست گویه‌های تحقیق توسط آزمون تحلیل خوشه‌ای در سه سطح خوشه‌بندی و سپس آزمون شدند. نتایج آزمون همگونی کای دو مبتنی بر جدول‌های توافقی نشان می‌دهد بر اساس میزان افزایش سطح مشارکت در سطح ۹۹ درصد تفاوت معناداری در شاخص کل حکمروایی به‌دست آمده است. جهت این رابطه نیز مثبت برآورد شده است که نشان‌دهنده رابطه مستقیم است. همچنین، میزان ضریب همبستگی (۰/۷۷) نشان‌دهنده میزان شدت این رابطه است (جدول ۴).

جدول ۴. تبیین رابطه مابین مشارکت و حکمروایی از نظر جامعه شهروندان، آزمون کای دو

کل	حکمروایی			مؤلفه
	بالا	متوسط	کم	
۶۸	۴۳	۱۵	۱۰	کم
۱۳۹	۹۱	۲۷	۲۱	متوسط
۱۷۶	۱۰۴	۳۹	۳۳	بالا
۳۸۳	۲۳۸	۸۱	۶۴	کل
	سطح معناداری	درجه	ارزش	آماره آزمون کای دو پیرسون
	۰/۰۰۰	۴	۱۱۳/۱۷۲	
	۰/۷۷			ضریب همبستگی

نتایج این رابطه بهبود وضعیت شاخص‌هایی چون وضوح رویه‌ها و مسئولیت‌ها در امور مختلف شهری، انتشار رسمی ارتباطات، مناقصه‌ها، بودجه‌ها و حساب‌ها، برآورد رضایت شهروندی از ارائه خدمات شهری، دریافت به اندازه عوارض و مصرف بهینه در سطح شهر، میزان استفاده از منابع در دسترس جهت بهبود زندگی شهروندان، مشارکت اقشار محروم در اداره امور، توزیع عادلانه منابع مابین شهروندان، استفاده از مشاوران زن در اداره امور، آگاه کردن شهروندان از وظایفشان، صداقت مسئولان و قابل اعتماد بودن مسئولان است که نتیجه مستقیم تأثیر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری و تحقق حکمروایی خوب شهری در شهر یاسوج است.

همچنین، به‌منظور تحلیل رابطه مابین مشارکت و حکمروایی از نظر جامعه مدیران نیز از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. این آزمون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد سنجش شده است. سطح معناداری ($\text{sig} = ۰/۰۰۰$) چون از سطح استاندارد ۰/۰۵ کوچک‌تر است، نشان‌دهنده رابطه معناداری بین مشارکت و حکمروایی خوب شهری از نظر جامعه مدیران است (جدول ۵).

جدول ۵. تبیین رابطه مابین مشارکت و حکمروایی از نظر جامعه مدیران

حکمروایی	مشارکت	متغیر
۰/۷۱۴*	۱	همبستگی پیرسون
۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۲۰	۲۰	تعداد
۱	۰/۷۱۴*	همبستگی پیرسون
	۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری
۲۰	۲۰	تعداد

* سطح معنی‌داری آزمون ۰/۰۱

نتیجه گیری

با توجه به چارچوب نظری تحقیق، مشخص شد که یکی از جالبترین و موفقترین الگوها در زمینه مدیریت شهری الگوی حکمرانی خوب شهری است که در واقع یک سیستم مدیریت شهری به شکل مشارکتی است که سه نهاد جامعه مدنی، بخش خصوصی، و دولت در همه تصمیم‌گیری‌های مربوطه مشارکت می‌کنند. بنابراین، پژوهش حاضر با توجه به اهمیت همین موضوع و با هدف بررسی سطح و رابطه مشارکت با حکمروایی در شهر یاسوج مطرح شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میزان مشارکت شهروندان در امور مدیریتی شهر در سطح بسیار خوبی قرار دارد. به نحوی که از شانزده مؤلفه مورد بررسی شهروندان و مدیران تنها مشارکت شهروندی در امور مدیریتی شهری را در پنج مؤلفه در سطح متوسط برآورد و در مؤلفه‌های دیگر در سطح قوی برآورد کرده‌اند. نتایج آزمون T حاصل از سنجش سطح حکمروایی در شهر یاسوج نشان می‌دهد که از نظر جامعه آماری شهروندان و مدیران میزان پیروی از اصول حکمروایی خوب در سطح شهر یاسوج در سطح مطلوبی قرار دارد. به نحوی که نتایج نشان می‌دهد از ۲۲ مؤلفه مورد بررسی شهروندان دو مؤلفه را در سطح ضعیف، ۹ مؤلفه را در سطح متوسط، و ۱۱ مؤلفه را در سطح قوی برآورد کرده‌اند. نتایج حاصل از سنجش روابط آماری مابین مشارکت شهروندی و سطح حکمروایی در شهر یاسوج نشان می‌دهد که از نظر جامعه شهروندان بر اساس آزمون همگونی کای دو در سطح ۹۹ درصد رابطه معناداری مابین این دو متغیر پابرجاست. همچنین، نتایج همبستگی پیرسون جامعه مدیران نیز حاکی بر رابطه معناداری با اطمینان ۹۹ درصد ما بین این دو متغیر است. بنابراین، می‌توان گفت بر اساس یافته‌های تحقیق مابین دو متغیر مشارکت و حکمروایی رابطه مستقیم و معناداری پابرجاست که با افزایش سطح مشارکت، حکمروایی خوب شهری، و رعایت اصول و قوانین آن در شهر یاسوج نیز بهبود یافته است.

راهبردهای اجرایی

اطلاع‌رسانی به شهروندان در خصوص مسائل مختلف شهری به‌ویژه پروژه‌های آتی توسعه شهر به‌منظور افزایش مشارکت شهروندان در روندهای مختلف پروژه؛
 نظرخواهی از شهروندان در خصوص برنامه‌ها و طرح‌های شهری؛
 راه‌اندازی سامانه هوشمند برای دریافت شکایات مردمی و مهم‌تر از همه پیگیری شکایات به‌منظور افزایش اعتماد بین شهروندان و شهرداری؛
 اعلام درآمد و دارایی از طریق نشر در روزنامه‌ها و مجلات به‌منظور اعتمادسازی؛
 آگاه‌کردن شهروندان از حقوق شهروندی‌شان از طریق رسانه‌ها و همچنین نشریات و بنرهای سطح شهر؛
 انتقادپذیری مسئولان؛
 تسهیل امور و مسائل شهری مربوط به شهروندان از طریق کاهش کاغذبازی و تشریفات اداری؛
 سوء استفاده نکردن مدیران از اختیارات به نفع وابستگان و نزدیکان؛
 افزایش قدرت تأثیرگذاری شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها و مسائل عمومی شهر؛
 راه‌اندازی سامانه به‌منظور جمع‌آوری انتقادهای شهروندان از اجرای قوانین شهری و برنامه‌ریزی به‌منظور اصلاح قوانین؛
 تأمین مالی هزینه اجرای طرح‌های شهری با تعریف کدهای جدید درآمدهای پایدار؛
 برنامه‌ریزی به‌منظور جذب هر چه بیشتر نیروهای متخصص در حوزه مدیریت شهری.

منابع

۱. ابراهیم‌زاده، عیسی و فاطمی‌نژاد، خدیجه، ۱۳۹۳، تحلیلی بر مشارکت شهروندی و مدیریت شهری در شهرهای کوچک، مطالعه موردی: شهر کوچک یونسی، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، س ۵، ش ۱۶، صص ۱۹-۳۸.
۲. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا، ۱۳۸۰، بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان، مجله علوم اجتماعی، ش ۱۷، صص ۳-۳۳.
۳. تازی، مهتا و رضایی، میثم، ۱۳۹۸، سنجش و ارزیابی میزان حکمروایی خوب شهری در محله‌های شهر فردوسیة شهرستان شهریار، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۵۱، ش ۱.
۴. تقوایی، مسعود؛ بابانسیب، رسول و موسوی، چمران، ۱۳۸۸، تحلیلی بر سنجش عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری (منطقه ۴ شهر تبریز)، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، س ۱، ش ۲، صص ۱۶-۳۶.
۵. حاتمی‌نژاد، حسین؛ بذرافکن، شهرام و آروین، محمود، ۱۳۹۶، تحلیل نقش الگوی حکمروایی خوب شهری در کاهش آسیب‌پذیری مسکن شهری در برابر زلزله، فصل‌نامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۲، ش ۳ (پیاپی ۴۰)، صص ۶۱۷-۵۹۹.
۶. حکمت‌نیا، حسن و موسوی، میرنجف، ۱۳۸۶، سنجش میزان و عوامل مؤثر بر رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری (مطالعه موردی: شهر یزد)، مجله جغرافیا و توسعه، دوره ۵، ش ۹.
۷. حکمت‌نیا، حسن؛ ملکی، محمد؛ موسوی، میرنجف؛ افشانی، علیرضا، ۱۳۹۶، سنجش میزان تحقیق‌پذیری حکمروایی خوب شهری در ایران (مورد مطالعه: شهر ایلام)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۹، ش ۳.
۸. رضادوست، کریم و همکاران، ۱۳۸۸، بررسی عوامل مؤثر در مشارکت اجتماعی شهروندان جامعه شهری اسلام، مجله جامعه‌شناسی کاربردی، س ۲۰، شماره پیاپی ۳۵، ش ۳، صص ۹۷-۱۱۰.
۹. زندیه، الناز، ۱۳۹۵، بررسی عملکرد شهرداری‌ها در چارچوب رویکرد حکمروایی خوب شهری (نمونه موردی: شهرداری شهر ملایر)، فصل‌نامه آمایش محیط، ش ۳۹، صص ۵۹-۷۶.
۱۰. زیاری، کرامت‌الله و دیگران، ۱۳۸۸، بررسی مشارکت شهروندی و نقش آن در مدیریت شهری شهرهای کوچک (نمونه موردی: شهرهای گله‌دار، ورزنده، و هیدج)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ش ۱۳، صص ۲۱۱-۲۳۵.
۱۱. زیاری، کرامت‌الله؛ نیک‌پی، وحید و حسینی، علی، ۱۳۹۲، سنجش میزان مشارکت شهروندان در مدیریت شهری بر اساس الگوی حکمرانی خوب شهری، مطالعه موردی شهر یاسوج، فصل‌نامه مسکن و محیط روستا، ش ۱۴۱، صص ۶۹-۸۶.
۱۲. سلیمی، فاطمه، ۱۳۸۹، مشارکت اجتماعی در مدرسه، مجله رشد آموزش علوم اجتماعی، دوره ۱۳، ش ۳، صص ۵۸-۶۳.
۱۳. سیف‌الدینی، فرانک؛ نادری، رمضان‌علی؛ احمدی، محمد و زارعی، مهلا، ۱۳۹۷، تحلیل مشارکت شهروندی و رابطه آن با تکالیف و رضایتمندی شهروندان در شهر جدید گلبهار، فصل‌نامه شهر پایدار، دوره ۱، ش ۳.
۱۴. شریف‌زاده اقدام، ابراهیم؛ شیخی، عبدالله و شکوهی، محمداجزاء، ۱۳۹۷، ارزیابی حکمروایی خوب در پایداری محله‌های شهری پیرانشهر، فصل‌نامه شهر پایدار، دوره ۱، ش ۳.
۱۵. علوی‌تبار، علیرضا، ۱۳۷۸، بررسی الگوهای مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها (تجارت جهانی و ایران)، ج ۱، تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
۱۶. علیزاده، هادی؛ نعمتی، مرتضی و رضایی جعفری، کامران، ۱۳۹۴، تحلیلی بر معیارهای حکمروانی خوب شهری با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی فازی، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، س ۶، ش ۱.
۱۷. مختاری ملک‌آبادی، رضا؛ ابراهیمی بوزانی، مهدی و شاه‌مزری بندرآبادی، علیار، ۱۳۹۷، روش‌های سامان‌دهی و بهسازی بافت قدیم شهر نجف‌آباد با استفاده از مدل دیکور، فصل‌نامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری، س ۴، ش ۱۵.
۱۸. مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان چهارمحال و بختیاری، یاسوج.
۱۹. معنی، منوچهر، ۱۳۸۲، مشارکت اجتماعی در ایران، تهران: آرون.
۲۰. موحد، علی؛ قاسمی کفروندی، سجاد؛ کمان‌رودی، موسی و ساسان‌پور، فرزانه، ۱۳۹۳، بررسی حکمروایی خوب شهری در محله‌های شهری (مورد مطالعه: منطقه ۹ شهرداری تهران)، فصل‌نامه علمی - پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی شهری، س ۲، ش ۷.
۲۱. موسوی، سیدچمران؛ تاتی، فرزانه و شریفی‌آرادانی، فاطمه، ۱۳۹۴، مشارکت شهروندان و نقش آن در حکمروایی خوب شهری (مطالعه مورد کلان‌شهر کرج)، کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی، دوره اول، تهران: مؤسسه مدیران ایده‌پردازان پایتخت ایلیا.

۲۲. مهندسین مشاور همسو، ۱۳۷۵، طرح تفصیلی شهر یاسوج، وزارت راه و شهرسازی.
۲۳. میرموسی، سیدعلی، ۱۳۷۵، مبانی دینی و فرهنگ سیاسی مشارکتی، فصلنامه تقد و نظر، ش ۳ و ۴، صص ۱۱۱-۸۶.
۲۴. یغفوری، حسین؛ هادیانی، زهره و رفیعیان، سجاد، ۱۳۹۳، بررسی ظرفیت و قابلیت‌های مشارکت شهروندان در امور شهری فسا، مجله جغرافیا و توسعه شهری، ش ۳۴، صص ۹۸-۸۳.
25. Alireza, 2000, *A Study of Citizens' Participation Patterns in Urban Management* Alavi Tabar, (World Trade and Iran). Tehran: Publications of the Municipalities Organization
26. Kamran, 2015, An Analysis of Good Urban Governance Criteria Using Fuzzy Hierarchical Analysis Method. *Urban and Regional Studies and Research*, Vol. 6, No. 1.
27. Ghaffari, Gholamreza, 2001, A Study of the Relationship between Trust and Social Participation in Rural Areas of Kashan, *Journal of Social Sciences*, No. 17, PP. 3-33
28. Bannet, Fran, 2004, *Development of social Security*, *Social Policy Review*, University of Bristol, Great Britain: The Policy Press.
29. Svobodová, Libuše, 2019, Towards a smart and sustainable city with the involvement of public participation—the case of Wrocław, *Sustainability*, Vol. 11, No. 2, PP. 332-332
30. Bennett, Fran, 2004, Developments in social security. *SOCIAL POLICY REVIEW-HARLOW*, PP. 45-60
31. Coordinated Consulting Engineers, 1996, *Detailed plan of Yasuj city*. Yasuj: Ministry of Roads and Urban Development
32. Ebrahimzadeh, I. and Khadijeh, F., 2014, Analysis of citizen participation and urban management in small towns (Case Study: small town, Younesi), *Research and Urban Planning Journal*, Vol. 2, No. 5.
33. Fatemi Nejad, Khadijeh, 2014, An Analysis of Citizenship Participation and Urban Management in Small Cities, Case Study: The Little City of Younesi. *Journal of Urban Research and Planning*, Vol. 5, No. 16, PP. 19-38
34. Ghaffari, A.; Musazadeh, C. and Navid, A., 2014, *The rating of citizen neighborhood-oriented participation in urban management system (Case Study: Bukan)*.
35. Giddens, A., 2006, *Sociology*. Fifth Edition, Cambridge: Polity Press.
36. Glass, J., 1979, Citizen Participation in planning; the Relationship between objectives and techniques, *APA Journal*, Vol. 45, No. 2.
37. James J., 1979, Citizen participation in planning: the relationship between objectives and techniques. *Journal of the American Planning Association*, Vol. 45, No. 2, PP. 180-189
38. 2009, Urban Governance Index (UGI): a tool to measure progress in achieving good urban governance [Internet]. [Acceso 10 de abril de 2014]
39. Arvin, Mahmoud, 2017, Analysis of the role of good urban governance model in reducing the vulnerability of urban housing against earthquakes, *Quarterly Journal of Human Resource Planning Studies*, Vol. 12, No. 3, PP. 599-617
40. Mousavi, Mirnajaf, 2007, Measurement of Factors Affecting Citizen Satisfaction with Municipal Performance (Case Study: Yazd City), *Journal of Geography and Development*, Vol. 5, No. 9, PP. 181-196
41. Mousavi, Mirnajaf and Afshani, Alireza, 2017, Measuring the level of research on the good urban governance in Iran (Case study: Ilam city), *Human Geography Research*, Vol. 48, No. 3, PP. 607-619
42. Horgan, D. and Dimitrijević, B., 2019, Frameworks for citizens participation in planning: From conversational to smart tools, *Journal of Sustainable Cities and Society*, Vol. 48.
43. Dimitrijević, Branka, 2019, Frameworks for citizens participation in planning: From conversational to smart tools, *Sustainable Cities and Society*, No. 48, PP. 101550
44. Kweit, M. G. and Kweit, R. W., 2007, Participation, Perception of Participation, and Citizen Support, *American Politics Research*, Vol. 35, No. 3, PP. 18-29.
45. Kweit, Mary Grisez and Kweit, Robert, W., 2007, Participation, perception of participation and citizen support. *American Politics Research*, Vol. 35, No. 3, PP. 407-425.

46. Maani, Manouchehr, 2004, *Social Participation in Iran*, Tehran: Aaron Publications
47. Masoome, 2011, Public participation for sustainable urban planning in case of Iran. *Procedia engineering* No. 405-413 21, PP.
48. Mahdavidad, M. and Amini, M., 2011, Public participation for sustainable urban planning In Case of Ban, *Procedia Engineering*, No. 21, PP. 405_413.
49. McGill, R., 1998, Urban Management in Developing Country, *Cities*, Vol. 15, No. 6, PP. 463-471.
50. McGill, Ronald, 1998, Urban management in developing countries. *Cities*, Vol. 15, No. 6, PP. 463-471
51. Mir Musa, Seyyed Ali, 1996, Participatory Religious Principles and Political Culture, *Quarterly Journal of Criticism and Opinion*, Vol. 3, No. 4, PP. 86-111
52. Ebrahimi Bozani, Mehdi and Shahmzari BandarAbadi, Aliyar, 2018, Mokhtari Malekabadi, Reza; Methods of organizing and improving the old texture of Najafabad city using Dicor model, *Quarterly Journal of Urban Structure and Functional Studies*, Vol. 4, No. 15, PP. 54-76
53. Farzaneh and Sharifi Aradani, Fatemeh, 2015, Citizen Participation and Its Role in Good Urban Governance (Case Study of Karaj Metropolis), *International Conference on Research in Science and Technology*. International Conference on Research in Science and Technology. Tehran: Institute of Idea Managers of Ilya Capital.
54. Sasanpour, Farzaneh, 2014, A Study of Good Urban Governance in Urban Neighborhoods (Case Study: District 19 of Tehran Municipality), *Journal of Urban Planning Studies*, Vol. 2, No. 7, PP. 147-176
55. Olejniczak, D.; Olejniczak, J. and Svobodová, L., 2019, Towards a Smart and Sustainable City with the Involvement of Public Participation—The Case of Wrocław, *Sustainability*, Vol. 11, No. 25.
56. Hamid, 2009, A Study of Factors Affecting the Social Participation of Citizens of Islamic Urban Society, *Journal of Applied Sociology*, Vol. 20, No. 35, PP. 97-110
57. Sadeghipour Khamene, M., 2010, Neighborhood management role in promoting a culture of citizenship by learning how to participate in the City Administration(Case Study: Region 3 Tehran), *The first conference of citizenship and the rights and duties of neighborhood management*.
58. Sadeghipour Khameneh, Mahnaz, 2010, The role of neighborhood management in promoting a case study of citizenship culture by teaching how to participate in the management of city affairs District 3 of Tehran Municipality, *The first conference on citizenship and neighborhood management of rights and duties, The first conference on citizenship and neighborhood management of rights and duties*, Tehran: General Department of Social and Cultural Studies of Tehran Municipality
59. Zarei, Mahla, 2018, Analysis of Citizenship Participation and its Relationship with Citizens' Assignments and Satisfaction in the New City of Golbahar. *Quarterly Journal of Sustainable City*, Vol. 1, No. 3, PP. 1-18
60. Salimi, Fatemeh, 2010, Social Participation in School. *Journal of Social Science Education Development*, Vol. 13, No. 3, PP. 58-63
61. Shokouhi, Mohammad Jaza, 2018, Evaluation of good governance in the sustainability of Piranshahr urban neighborhoods, *Sustainable City Quarterly*, Vol. 1, No. 3, PP. 105-126
62. Singh, SH., 2013, Citizens' Participation in Urban Governance: Quest for Transparency and Accountability, *Journal of Environment and Urbanization ASIA*, Vol. 4, No. 1, PP. 191-202, <https://doi.org/10.1177/0975425313477564>.
63. Singh, Shyam, 2013, Citizens' Participation in urban governance: quest for transparency and accountability. *Environment and Urbanization ASIA*, Vol. 4, No. 1, PP. 191-202
64. Statistics Center of Iran. (2011). *General Census of Population and Housing: Chaharmahal and Bakhtiari Province*. Yasuj, Chaharmahal and Bakhtiari Province, *Bakhtiari Province*
65. Mousavi, Chamran, 2009, An Analysis of Measuring Factors Affecting Citizens' Participation in Urban Management (Region 4 of Tabriz), *Urban and Regional Studies and Research*, Vol. 1, No. 2, PP. 16-36

66. Mehta and Rezaei, Meysam, 2019, Assessment and Evaluation of Good Urban Governance in Tari, 51, Ferdowsieh Neighborhoods of Shahriar, *Journal of Human Geographical Research*, Vol. 1, No. .PP. 23-40
67. UN_ HABITAT, 2009, Urban governance index (UGI) a tool to measure progress in achieving good urban governance. Available in www.unhabitat.org.
68. United Nations, 2018, *World Urbanization Prospects The 2018 Revision*, Department of Economic and Social Affairs , Population Division, New York.
69. Wilson, A.; Tewdwr-Jones, M. and Comber, R., 2017, Urban planning, public participation and digital technology: App development as a method of generating citizen involvement in local planning processes, *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, Vol. 1, No. 1.
70. public ‘Tewdwr-Jones, Mark and Comber, Rob, 2017, Urban planning Wilson, Alexander; participation and digital technology: App development as a method of generating citizen involvement in local planning processes, *Environment and Planning B: Urban Analytics and City .2*, PP. 286-302 *Science*, Vol. 46, No.
71. Jiampao, 2009, Volunteerism in community policing: A case study in Nonthaburi Wongsakorn, .Thailand Province,
72. Rafieian, Sajjad, 2014, A Study of the Capacity and Zohreh and Hossein; Hadiani, Yaghfouri, Capabilities of Citizens’ Participation in Fasa Urban Affairs, *Journal of Geography and Urban .No. 34*, PP. 88-93 *Development*,
73. Elnaz, 2016, A Study of Municipal Performance in the Framework of Good Urban Zandieh, Governance Approach (Case Study: Malayer City Municipality), *Environmental Design Quarterly*, .No. 39, PP. 59-76
74. , Measuring Citizens’ Participation in ۲۰۱۳Ali, Hosseini, and Vahid Nikpey, Keramatollah; Ziari, A Case Study of Yasuj, *Housing Urban Management Based on the Good Urban Governance Model, .and Rural Environment Quarterly*, No. 141, PP. 69-86
75. Moghadam, Mohammad and Aghajani, Seyed Majdaldin; Zandavi, Keramatollah; Ziari, , A Study of Citizenship Participation and Its Role in Urban Management of ۲۰۰۹Mohammad, Varzaneh and Hedge Cities). *Journal of Geography and Small Cities (Case Study: Herdsman, .13*, PP. 221-235 *Regional Development*, No.